

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมสาขางานไม้แกะสลักของจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการศึกษาผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีจำนวน 10 ราย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเขตอำเภอแม่ริม อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสารภี อำเภอสันป่าตอง และอำเภอจอมทอง สามารถสรุปให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขตามแนวทางของวัตถุประสงค์ที่จะนำไปสู่การพัฒนา ดังนี้

1. บริบทและศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้อาศัยอยู่ในเขตอำเภอสันป่าตองจำนวน 9 รายและอำเภอดอยสะเก็ดจำนวน 1 ราย ส่วนอำเภอสารภี อำเภอแม่ริม และอำเภอจอมทองไม่มีผู้เข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1.1 อำเภอสันป่าตอง

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอำเภอสันป่าตองได้แก่ ไม้แกะสลักรูปแบบนูนต่ำ (ปลาเงินปลาทอง) แบบนูนสูง (รูปหนุมาน รูปรามเกียรติ์) แบบลอยตัว (เทพเจ้ากวนอู รูปม้าพยศ) หรือจะเป็นงานแกะสลักไม้ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนา ได้แก่ เจ้าน้มนกอิน พระพุทธรูป พระพิฆเนศ ฯลฯ และเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น ภาพทิวทัศน์ งานสลักรูปเหมือนบุคคลสำคัญต่าง ๆ ซึ่งลวดลายที่ใช้ในการแกะสลักไม้ ได้แก่ ลายกนก ลายนาค ลายกนกกลาง และเครื่องเถา ดอกไม้ ใบไม้ ซึ่งผู้ประกอบการจะเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นภายนอกชุมชน วัตถุดิบที่จัดซื้อ เช่น รางไม้ ไม้เก้ง ไม้เลื้อยสภาพ ไม้สัก ซื้อมาจากกรมป่าไม้ อำเภอแม่ว้างและจังหวัดใกล้เคียง หรือจะนำเข้าไม้จากประเทศพม่า ด้านอำเภอแม่ฮ่องสอน และด้านแม่สอด อำเภอตาก จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่วัตถุดิบที่จัดซื้อจากแหล่งผลิตภายในชุมชน เช่น ไม้สำเร็จรูปปลา ป้ายมงคล (ซื้อจากสหกรณ์ภายในหมู่บ้านกัวแลน้อย) ส่วนวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น สี แล็กเกอร์เคลือบเงา ดินสอ กระดาษทราย ฯลฯ ซื้อจากร้านขายวัสดุอุปกรณ์ที่อยู่ภายในชุมชน การบริหารงานในการผลิตหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลัก ส่วนใหญ่เป็นการใช้แรงงานของผู้ประกอบการเอง รองลงมาเป็นการจ้างแรงงานภายในครอบครัวและลูกจ้างภายในชุมชนตามลำดับ

ด้านสถานที่ปฏิบัติงานนั้นผู้ประกอบการจะเช่าสถานที่เพื่อใช้ในการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ส่วนบ้านเป็นสถานที่รองลงมาที่ผู้ประกอบการใช้เป็นสถานที่ในการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ในส่วนของการออกแบบผลิตภัณฑ์ผู้ประกอบการจะคิดค้นแบบเอง ทำตามแบบหรือข้อเสนอแนะของผู้ว่าจ้าง ด้านการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์นั้นผู้ประกอบการจะตรวจสอบความเรียบร้อย ความถูกต้องสมบูรณ์ ความละเอียด ความประณีต เป็นต้น ในการกำหนดราคาไม้แกะสลัก จะพิจารณาต้นทุนราคาสินค้า ความยากง่ายในการผลิต คุณภาพสินค้า ตามลำดับ ผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการประชาสัมพันธ์อยู่ด้วยหลากหลายทางเช่น ผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ (โบชัวร์ นามบัตร) มากที่สุด รองลงมาจะเป็นฝากรถสองแถวให้ช่วยประชาสัมพันธ์และวิทยุชุมชน การประชาสัมพันธ์ผ่านทางงานแสดงสินค้าต่าง ๆ อินเทอร์เน็ต ตลาดนัดหรือถนนคนเดิน เป็นต้น สำหรับช่องทางที่ผู้ประกอบการใช้ในการจัดจำหน่ายสินค้าไปยังผู้บริโภค เช่น ร้านค้าของผู้ประกอบการเอง ห้างสรรพสินค้า ตลาดเจมาร์เก็ต และการใช้ตัวแทนจำหน่าย

ภาพที่ 6.1 ผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

1.2 อำเภอดอยสะเก็ด

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอำเภอดอยสะเก็ดได้แก่ ป้ายบ้านเลขที่และป้ายต้อนรับ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ตกแต่งบ้านและสถานที่ต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อรูปแบบการใช้ชีวิตในปัจจุบัน และเป็นการผสมผสานลวดลายเรื่องราวในอดีตกับรูปแบบสมัยใหม่เข้าด้วยกัน มักเป็นงานปูนดำ ซึ่งต่างจากกลุ่มในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง ผู้ประกอบการได้วัตถุดิบมาจากพ่อค้าคนกลาง/ผู้ว่าจ้างนำมาให้โดยจะคิดเพียงค่าแรงที่ใช้ในการทำงานเท่านั้น การบริหารงานในการผลิตหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลัก ส่วนใหญ่เป็นการใช้แรงงานของผู้ประกอบการเอง ใช้สถานที่ปฏิบัติงานคือบ้านของผู้ประกอบการเอง เพราะสะดวกและง่ายต่อการจัดเก็บสินค้าและวัตถุดิบ ผู้ประกอบการคิดค้นแบบเองทั้งหมด ด้านการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์นั้นผู้ประกอบการจะตรวจสอบความละเอียดของผลงาน ส่วนการกำหนดราคา ช่องทางในการจัดจำหน่ายและ

การประชาสัมพันธ์นั้น ผู้ว่าจ้างหรือพ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ว่าจ้างก็จะนำสินค้าไปจัดแสดงตามงานต่าง ๆ ที่ทางภาครัฐหรือเอกชนจัดขึ้น

ภาพที่ 6.2 ผลผลิตจากการแกะสลักไม้ของอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1.3 การวิเคราะห์สถานการณ์หัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักของจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับการวิเคราะห์สถานการณ์หัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักของจังหวัดเชียงใหม่ จะใช้การวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ SWOT Analysis สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1.3.1 จุดแข็ง

ผู้ประกอบการมีประสบการณ์ทางด้านการแกะสลักไม้มานาน ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิตออกมามีรูปแบบ ลวดลายที่สวยงามและได้รับการรับรองคุณภาพสินค้าจากภาครัฐ ด้านราคาผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับราคาท้องตลาดและคู่แข่ง ส่วนทางด้านช่องทางในการจัดจำหน่ายและมีการประชาสัมพันธ์ที่แน่นอน มีสถานที่ในการผลิตผลิตภัณฑ์อยู่ในแหล่งชุมชน ตลอดจนผู้ประกอบการมีการจัดการส่งเสริมการตลาดอยู่เป็นประจำ โดยการให้ราคาส่วนลดราคาสินค้า

1.3.2 จุดอ่อน

ผู้ประกอบการไม่มีบรรจุกฎบัตรการขนส่ง ไม่มีการวางแผนเพื่อรองรับปัญหาด้านวัตถุดิบในระยะยาว เพียงแต่หาแนวทางแก้ไขในระยะสั้นเท่านั้น ไม่มีการส่งเสริมการปลูกป่าอย่างจริงจัง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการแกะสลักไม้มาช่วยงานในช่วงที่ต้องการกำลังการผลิตจำนวนมาก ตลอดจนในปัจจุบันวัตถุดิบ (ไม้) หายากขึ้น ต้องนำเข้าจากแหล่งอื่น เช่น ประเทศพม่า

1.3.3 โอกาส

รัฐบาลและเอกชนมีการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างจริงจัง โดยให้ความรู้และความช่วยเหลือด้านการตลาด การบริหารจัดการ การบัญชี เงินทุนกู้ยืม ฯลฯ

ตลอดจนการเปิดการค้าเสรีช่วยขยายฐานลูกค้าชาวต่างประเทศและเพิ่มยอดการสั่งซื้อสินค้าสำหรับผู้ประกอบการมากขึ้น

1.3.4 อุปสรรค

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลกระทบต่อกระบวนการผลิต ทำให้ราคาวัตถุดิบมีราคาสูงขึ้น การมีคู่แข่งในตลาดเดียวกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องมีการพัฒนา รูปแบบของผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ

2. วิเคราะห์ความสอดคล้องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักในจังหวัดเชียงใหม่

ผู้ประกอบการหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักได้มีการนำเอาแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องและนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของตนเอง/กลุ่มด้วยกันทุกข้อ โดยสามารถเรียงลำดับหัวข้อที่ผู้ประกอบการนำไปใช้มากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ดังนี้

2.1 เน้นความซื่อสัตย์ สุจริตในการประกอบธุรกิจ (ระดับความสอดคล้อง 81-100%) ซึ่งในการทำงานนั้นจะมีความยุติธรรม และไม่เอาเปรียบผู้อื่น ถ้าเป็นแรงงานก็จะมีการจ่ายค่าตอบแทนตามฝีมือการทำงาน จำนวนการผลิต ส่วนลูกค้าหรือผู้บริโภค มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าอย่างเป็นระบบ ทำให้ลูกค้าได้ใช้สินค้าที่มีคุณภาพและคุ้มค่างบราคาที่ต้องจ่ายไป และผู้จำหน่ายวัตถุดิบมีการจัดทำสัญญาทางธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น

2.2 ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ราคาไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ (ระดับความสอดคล้อง ตั้งแต่ 41-80%) และมีขนาดของการผลิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ (ระดับความสอดคล้อง 61-80%) ซึ่งด้านเทคโนโลยีนั้น ผู้ประกอบการจะเน้นเทคโนโลยีชาวบ้านที่คิดค้นขึ้นมาเองเป็นหลัก ได้แก่ กบไสไม้ ไม้ขัดผิว ไม้ให้เรียบ และลวดขนาดต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับดอก เจาะ สลัก และในการผลิตสินค้าในแต่ละครั้งจะคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบของท้องถิ่นอย่างประหยัดและรู้คุณค่า เช่น การนำรากไม้เก่า เศษไม้จากขี้ข้าวหรือเศษไม้จากบ้านเก่ากลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น

2.3 เน้นการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศเป็นหลัก (ระดับความสอดคล้องตั้งแต่ 41-100%) ซึ่งผู้ประกอบการจะมีการขยายตลาดภายในท้องถิ่นก่อน หลังจากนั้นค่อยขยายตัวไปสู่ตลาดประเทศและต่างประเทศตามลำดับ โดยสินค้าที่ทำการผลิตจะเน้นคุณภาพเป็นสำคัญ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่จัดทำจำหน่ายภายในประเทศ ได้แก่

เฟอร์นิเจอร์ ของใช้ ของตกแต่งบ้าน โคมไฟ ของชำร่วยและของใช้ที่ทำจากไม้ ส่วนตลาดต่างประเทศผลิตภัณฑ์ที่จัดจำหน่าย ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์ไม้ ของใช้ของตกแต่ง เป็นต้น

2.4 เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ (Down side risk management) โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้เงินเกินขีดความสามารถในการจัดการ (ระดับความสอดคล้องตั้งแต่ 41-80%) โดยส่วนตัวผู้ประกอบการจะใช้เงินออมส่วนตัว/เงินออมของทางกลุ่มมาใช้ในการลงทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นลดการก่อหนี้สินขึ้นโดยไม่รู้ตัว และผู้ประกอบการมีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนอยู่สม่ำเสมอ เช่น การนำเศษไม้มาทำเป็นจี้เลื่อย เพื่อนำมาใช้ในการงานปั้น เป็นต้น

2.5 ไม่โลภเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก (ระดับความสอดคล้อง 81-100%) โดยผู้ประกอบการมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแกะสลักของตนเองสู่ลูกจ้างอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาฝีมือและทำให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพแก่ผู้บริโภค ตลอดจนในภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในบางครั้งทำให้ผู้ประกอบการต้องลดปริมาณด้านวัตถุดิบลงแต่ก็จะไม่มีการลดคุณภาพของสินค้า ดังเช่น คุณกัญญาณี ศรีธรรมราช ที่นำจี้เลื่อยมาปั้นเป็นรูปหลวงพ่อทวดแทนการแกะสลักไม้

2.6 เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และ/หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้ด้วย (ระดับความสอดคล้อง 41-60%) ทั้งนี้เมื่อวัตถุดิบหลักเช่น ไม้ภายในชุมชนขาดแคลน จะมีการสั่งซื้อจากอำเภอหางดง อำเภอแม่วางหรือการนำเข้าไม้จากประเทศพม่า เป็นต้น ตลอดจนในช่วงของเทศกาลก็จะมีผลิตสินค้าที่มีขนาดเล็ก ๆ เพื่อสะดวกต่อการเดินทางเช่น คลับไม้ของ

3. เพื่อสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน ระดับประเทศสู่สากล

ผู้นำกลุ่ม เจ้าของกิจการ และผู้ประกอบการมีคุณลักษณะภาวะผู้นำ การทำงานเพื่อชุมชน (จิตอาสา) และด้านทักษะฝีมือที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น โดยมีแนวทางการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลัก ดังนี้

3.1 การถ่ายทอดความรู้งานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักเป็นการสืบทอดภายในครอบครัว โดยวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นลักษณะของการบอกกล่าว และการสาธิตและเมื่อมีความชำนาญแล้วก็จะสามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาประกอบเป็นอาชีพและสืบทอดงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักต่อไป

3.2 สนับสนุนให้ชุมชน โรงเรียน วัด และสถานที่สำคัญ ๆ ของภาครัฐและเอกชน เป็นแหล่งเรียนรู้งานหัตถกรรมสาขาต่าง ๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบไม้แกะสลัก ตำบลบ้านแม่อำเภอสันป่าตอง ที่มีการเปิดสอนงานไม้แกะสลักให้แก่เยาวชนภายในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนและผู้สนใจตระหนักและเห็นคุณค่าของงานไม้แกะสลักและนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดสืบต่อไป

3.3 สนับสนุนให้มีการจัดวิชาที่เกี่ยวกับหัตถกรรมไว้ในหลักสูตรการเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังความรู้ด้านงานหัตถกรรมแก่นักเรียน นักศึกษา เช่น สาขาวิชาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้มีการบรรจุงานหัตถกรรมไว้ในรายวิชาหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยมีการนำนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้การทำงานหัตถกรรม เช่น เรียนรู้เรื่องการแกะสลักไม้ ที่บ้านถวายเป็นต้น

3.4 หน่วยงานของจังหวัดหรือท้องถิ่นช่วยกันฟื้นฟูและส่งเสริมให้มีการจัดงานเกี่ยวกับการส่งเสริมงานหัตถกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อสร้างค่านิยมให้ทุกคนหันมาเห็นคุณค่าของงานหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งภายในงานมีกิจกรรมการสาธิตวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์และการเรียนรู้งานหัตถกรรมจากส่วหรือพ่อครูแม่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น กิจกรรมวิถีล้านนาภูมิปัญญาวัฒนธรรม งานของขวัญของที่ระลึก ครั้งที่ 21 งานอุตสาหกรรมแฟร์ ครั้งที่ 12 กิจกรรมงานราชภัฏวิชาการ 55 (สามารถดูรายละเอียดและภาพของแต่ละกิจกรรมได้ที่ภาคผนวก ก)

3.5 ผู้วิจัยมีการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและงานหัตถกรรม ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายไวนิล และได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานหัตถกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีกิจกรรมภายในงาน ได้แก่ การสาธิต การเรียนรู้งานหัตถกรรมจากส่วหรือพ่อครูแม่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความชำนาญ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรม เป็นต้น

4. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทั้งทางด้านการงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลัก คือ

4.1 ควรมีการจัดเวทีเรียนรู้ด้านงานหัตถกรรม โดยบอกเล่าประวัติศาสตร์และความเป็นมาของงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลัก เพื่อให้คนรุ่นหลังรู้จักอนุรักษ์และหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักสืบต่อไป

4.2 หน่วยงานทั้งทางภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทางธุรกิจ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการคิดและวางแผนร่วมกัน ตลอดจนควรมีการพัฒนาและส่งเสริมมาตรฐานการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีการขยายขอบเขตการผลิต

เพิ่มมากยิ่งขึ้น และทำให้อาชีพหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ได้คู่กับสังคมต่อไป

4.3 ควรมีการศึกษาปัญหาด้านมลภาวะไม่ว่าจะเป็นด้านขยะ เสี่ยง ฝุ่นละอองหรือสารเคมีต่าง ๆ ที่เกิดจากการทำงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลัก

4.4 หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและผู้ประกอบการ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการปลูกป่า เพื่อตอบสนองหัตถอุตสาหกรรมไม้แกะสลักและควรมีการวางแผนเพื่อรองรับปัญหาด้านวัตถุดิบในระยะยาวร่วมกันด้วย

